

YLI-II 9 KIERIKKISAARI

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Sini Annala ja Sami Viljanmaa 2005

Yli-Ii (9) Kierikkisaari
Kaivauskertomus
8. - 11.8.2005

K

Kierikkikeskus

Sini Annala & Sami Viljanmaa

TIIVISTELMÄ

YLI-II (9) KIERIKKISAARI

PK 3512 10 PAHKAKOSKI, x = 7251 73-75 / y = 3451 16-18 / z = 55 - 57,5

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Kierikkikeskus

Kaivauksenjohtajat: fil. yo Sini Annala ja FM Sami Viljanmaa

Yli-Iin Kierikkikeskus suoritti 8.-11.8.2005 arkeologisia koekaivauksia kivikautisella asuinpaikalla Yli-Ii (9) Kierikkisaari. Kaivauksen työvoimana toimi kaksikymmentä Säskylän lukion oppilasta, jotka olivat saapuneet Kierikkikeskukseen arkeologiseen leirikouluun.

Kierikkisaaren asuinpaikan keskeiset alueet sijaitsevat nykyään veden alla. Asuinpaikkaa tutkittiin laajoilla kaivauksilla 1960-luvun alussa ennen Kierikin voimalaitoksen rakentamista ja vedenpinnan korkeuden nostoa. Vuoden 2005 koekaivauksien ensisijaisena tavoitteena oli hahmottaa pintapoimintaa ja vesiseulontaa hyödyntäen asuinpaikan mahdollisesti säilyneiden osien laajuutta ja löytöjen levintää. Toisaalta haluttiin myös varmentaa käsitystä aktiviteettialueen keskittymisestä Kierikkisaaren länsipäähän. Aiemmin tuntemattomia aktiviteettialueita pyrittiin löytämään koekuopittamalla saaren eteläosaa, jonka maaperä oli säästynyt maanviljelyksen aiheuttamilta häiriöiltä. Tutkimusalueeseen tutustuttaessa oli saaren etelärannalta löytynyt kvartsikaavin, ja koekuopittettava alue sijoitettiin kaapimen löytöpaikan lähiympäristöön.

Pintapoiminnan ja vesiseulonnan yhteydessä löydettiin varsin selvinä keskittyminä kvartsi-iskoksia ja -esineitä, palanutta luuta sekä kiviesineen katkelma. Keskittymien tutkiminen voisi tuottaa melko laajankin otoksen löytömateriaalia, mutta löytöaineiston tietoarvo suhteessa työmäärään on varsin pieni. Jätteen liikkeet ja vedenpinnan korkeusvaihtelut ovat epäilemättä sekoittaneet tehokkaasti paikalla mahdollisesti olleen kulttuurikerroksen ja liikuttaneet löytöjä alkuperäisiltä paikoiltaan.

Saaren etelärannan koekuopituksessa maaperä havaittiin paikoin varsin kiviseksi moreeniksi, eikä selviä merkkejä pitkäkestoisesta ihmisen toiminnasta tavattu.

Löydöt:	KM 35207: 1-8
Ajoitus:	Kivikausi, korkeuden perusteella Kierikin keramiikan aika
Tutkitun alueen laajuus:	Koekuoppia 10 m ² , vesiseulontaa noin 6 m ² alueella, pintapoimintaa suoritettu noin 300 m ² alueella
Kenttätyöaika:	8.-11.8.2005
Tutkimuskustannukset:	Yli-Iin kunta
Tutkimusraportti:	Sini Annala ja Sami Viljanmaa 26.9.2005 Museoviraston arkeologian osaston arkisto, kopio Kierikkikeskuksessa

ARKISTOTIEDOT

YLI-II (9) Kierikkisaari

Kohde	Kierikkisaari
Määrittely	Kivikautinen asuinpaikka
Kunta	Yli-Ii
Alue	Kierikki
Kylä	Karjalankylä
Peruskartta	3512 10 PAHKAKOSKI
Koordinaatit	x = 7251 73-75 y = 3451 16-18 z = 55 - 57,5
Tila	Pirttiniemi
RNo	972-402-0022-0061
Omistaja	Pohjolan Voima oy
Aiemmat tutkimukset	Kaiv. 1961 - 62 P. Sarvas Kaiv. 1963 O. Haahti, R. Melkas sekä A. Siiriäinen Kaiv. 1964 P. Sarvas Inv. 1997 H-P Schulz
Löydöt	KM 35207: 1-8

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto.....	5
2. Kenttätyöt	6
2.1. Pintatoiminta ja vesiseulonta.....	6
2.2. Koekuopitus.....	7
3. Löydöt.....	7
4. Päätelmät.....	8

LIITTEET

Kartat

Kuvaliite

Löytöluettelo

1. Johdanto

Kierikkisaari sijaitsee keskellä Iijokea, Kierikin voimalaitoksen patoaltaassa, noin 5,2 kilometriä Yli-Iin kirkosta itäkaakkoon ja noin 0,3 kilometriä Iijoen pohjoisrannalle sijoittuvasta Kierikkikeskuksesta etelään (ks. kartta 1). Nykyään käytännössä kokonaan vedenpinnan alla oleva 1960-luvulla tutkittu kivikautinen asuinpaikka sijoittuu saaren länsipäähän. Länsipää on tasaisesti veteen laskeva, hyvin alava ja vetinen. Pieni kumpare saaren äärimmäisessä länsikärjessä kohoaa kuitenkin noin puolen metrin korkeudelle patoaltaan vedenkorkeuden maksimitasosta 57,5 m mpy. Saaren itäpään korkeimmat alueet ovat hieman yli 60 m mpy korkeudella, ja itäpään jyrkkäpiirteistä rantatörmää on vahvistettu virran kulutusvoimaa vastaan kiveyksellä. Saaren keskiosa on ollut maanviljelyskäytössä vielä 1900-luvun alkupuoliskolla ennen Iijoen patoamista. Vanhat, ojien rajaamat peltoaukeat erottuvat edelleen kasvillisuutensa puolesta. Saaren itäpäässä sijainneen maatalon kivijalka ja pihapiirin yhteydessä ollut kaivo ovat myös näkyvissä.

Kierikkisaaren kaivaukset saaren länsipäässä aloitettiin vuoden 1961 koekaivauksilla. Tulosten perusteella kaivauksia jatkettiin seuraavina vuosina vuoteen 1964 saakka. Näiden, sekä vuoden 1997 inventoinnin perusteella oletettiin saaren kivikautisen asutuksen keskittyneen sen länsipäähän ja näin ollen tulleen kokonaisuudessaan tutkituksi. Saaren keskiosassa maanviljelys oli todennäköisesti tuhonnut paikalla mahdollisesti olleet merkit kivikautisesta asutuksesta.

Syksyn 2005 arkeologiset koekaivaukset suoritettiin Yli-Iin Kierikkikeskuksen toimesta Kierikkisaarella 8.-11.8.2005. Kaivauksen työvoimana toimi kaksikymmentä Säkylän lukion oppilasta, jotka olivat saapuneet Kierikkikeskukseen arkeologiseen leirikouluun. Leirikoulun aikana ryhmä paitsi osallistui kaivauksille myös tutustui kivikauteen ajoittuvilla kaivauskohteilla käytettäviin arkeologisiin menetelmiin sekä yleisesti alueen muinaisuuteen. Kaivausten vastuullisena johtajana toimi FM Leena Lehtinen, kenttäjohtajina puolestaan FM Sami Viljanmaa ja fil.yo Sini Annala.

Vuoden 2005 kaivauksien ensisijaisena tavoitteena oli hahmottaa pintapoimintaa ja vesiseulontaa hyödyntäen tunnetun asuinpaikan mahdollisesti säilyneiden osien laajuutta ja löytöjen levintää. Toisaalta haluttiin myös varmentaa käsitystä aktiviteettialueen keskittymisestä saaren länsipäähän aiemmin tutkimattoman ja maanviljelykseltä välttyneen, näin ollen tutkimuksellisesti otollisen eteläreunan koekuopittamisen muodossa. Tutkimusalueeseen tutustuttaessa oli saaren etelärannalta löytynyt kvartsikaavin, ja koekuopitettava alue sijoitettiin kaapimen löytöpaikan lähiympäristöön.

2. Kenttätyöt

2.1. Pintapoiminta ja vesiseulonta

Saaren länsipäässä etsittiin pintapoiminnalla irtolöytöjä 1960-luvulla tutkitun asuinpaikan reuna-alueilta ja pyrittiin hahmottamaan kyseisen kohteen mahdollisesti säilyneiden osien laajuutta ja rajoja sekä löytöjen levintää. Kierikin voimalaitoksen patoallas peittää nykyisin asuinpaikan keskeiset osat, joten löytöjä haettiin kahlaamalla saaren rantavedessä ja seulomalla pohjalietettä. Patoaltaan vedenpinnan korkeus vaihtelee päivittäin, ja tehokkain aika työskentelyyn kohteella oli varhainen aamupäivä, jolloin vedenpinta oli alimmillaan. Tavallisesti vedenpinta nousee maksimikorkeuteensa puoleen päivään mennessä jolloin löytöjen havainnointi kohteessa on käytännössä mahdotonta.

Pintapoiminnassa jokaisen löydön paikka määritettiin löytökartalle. Löytöpaikkojen määrittäminen toteutettiin ristimittauksilla siten, että mittausten lähtöpisteinä olivat saaren äärimmäisessä länsipäässä oleva leppä sekä kyseisestä lepästä kolmekymmentä metriä suoraan länteen patoaltaan pohjaan lyöty puupaalu. Alueella 1960-luvulla sijainneita kaivausalueita ei kyetty kohteen topografian voimakkaan muuttumisen vuoksi paikantamaan. Tämän vuoksi löytöjen sijaintitietoja pystytäänkin vertaamaan luotettavasti vain nykyiseen maastoon. Pintapoiminnan aikana kaksikymmentä kaivajaa kahlasi patoaltaan matalassa - syvimmillään noin metrin syvyisessä - rantavedessä, ja tavattu löydön kaivaja pysähtyi kyseiselle paikalle. Tämän jälkeen saapui mittausryhmä, joka löydön sijaintitiedot tallennettuaan otti löydön talteen. Löytörikkaimmilla alueilla kokeiltiin myös vesiseulontaa kuuden millimetrin seulalla. Vesiseulonnan yhteydessä erityisesti pienten kvartsi-iskosten ja palaneiden luiden osuus talteen saaduista löydöistä kasvoi huomattavasti.

2.2. Koekuopitus

Kierikkisaaren etelärannan läheisyyteen, lähelle rantavedestä tavatun kaapimen löytöpaikkaa - alueelle, jossa maaperässä ei ollut maanviljelyksestä johtuvia häiriöitä - kaivettiin koekuoppia, joilla etsittiin merkkejä aiemmin tuntemattomista muinaisista aktiviteettialueista. Alueelle määritettiin vanhan pelto-ojan suuntainen peruslinja, jonka lähtökohdaksi ($x=100/y=100$) valittiin ojien risteys saaren etelärannalla sijaitsevan laavun länsipuolella (ks. kartta 3). Neliömetrin laajuisia koekuoppia kaivettiin kaikkiaan kymmenen, ja kuoppien paikat pyrittiin sijoittamaan jokseenkin tasaisesti rantavyöhykkeelle, kuitenkin siten, että alueen puustoa ei jouduttu koekuopituksen yhteydessä merkittävästi vahingoittamaan.

Kuopat kaivettiin pääosin lapiolla noin puolen metrin syvyyteen saakka, selvästi häiriöttömään pohjamaahan, ja kaivettu maa seulottiin kuuden millimetrin seulalla. Vanhalle peltoalueelle tehtiin lisäksi parikymmentä noin neljännesneliömetrin laajuista kuoppaa, joilla lähinnä tarkastettiin peltokerroksen paksuutta ja maaperän luonnetta. Ainoastaan neliömetrin laajuisten koekuoppien paikat merkittiin muistiin kartalle. Muuta dokumentointia kuopista ei tehty, koska peltokerrosta huomioimatta ei yhdestäkään kuopasta tavattu kiistattomasti ihmisen toimintaan liittyviä häiriöitä tai selviä havaintoja muinaisista aktiviteeteista alueella. Maaperä oli luonteeltaan paikoin varsin kivistä moreenimaata. Löydöt kuopista jäivät äärimmäisen niukoiksi, kaikkiaan tavattiin ainoastaan yksi kiistaton kvartsi-iskos.

3. Löydöt

Saaren länsipään asuinpaikalta tavattiin kvartsi-iskoksia - työstöjätettä esineiden valmistuksesta - toistasataa kappaletta. Paikan kvartsimateriaalin joukosta tunnistettiin myös yksi kvartsiydin sekä kaksi kvartsikaavinta. Lisäksi löytyi kiviesineen katkelma sekä muutamia palaneen luun kappaleita. Kaikkiaan saaren länsipään löydöt vuoden 2005 tutkimuksissa voidaan kokea varsin tavanomaisena ja yllätyksettömänä otoksena kivikautisen asuinpaikan löytömaterialista. Löydöistä laaditun levintäkartan (ks. kartta 2) perusteella löytöjen voidaan selvästi havaita esiintyneen keskittyminä lähinnä tutkimusalueelle saaren kärjestä määritetyn itä-länsi -suuntaisen linjan pohjoispuolella.

Niukat löydöt saaren etelärannalta - kaavin ja iskos - ovat tietoarvoltaan vähämerkityksisiä, osoittaen kuitenkin olevan mahdollista löytää ainakin vähäisiä esihistoriallisen toiminnan jälkiä myös muualta Kierikkisaaresta kuin länsipäässä tutkitun asuinpaikan lähialueilta.

4. Päätelmät

Tutkimus vahvisti aiempaa käsitystä, että Kierikkisaaren länsipään asuinpaikan keskeiset osat on jo aiemmin saatu varsin kattavasti tutkittua, eikä laajempia tutkimuksia kohteessa ole enää juurikaan mielekästä suorittaa. Löytöjen niukkuus nykyisen rantaviivan läheisyydessä kertoo vedenpinnan yläpuolella säilyneiden alueiden luonteesta - kyseessä ovat ilmeisesti asuinpaikkaan liittyvän aktiviteettialueen reunaosat, joitten merkitys kohteen kokonaiskuvan hahmottamiseksi on jokseenkin vähäinen. Löytöjen levintäkartalle hahmottuneiden keskittymien laajempi tutkiminen voisi vielä tuottaa melko laajankin otoksen löytömateriaalia, mutta kyseisen aineiston tietoarvo suhteessa työmäärään lienee kaikkiaan pieni. Jätteen liikkeitä sekä vedenpinnan korkeuden vaihtelut ovat epäilemättä sekoittaneet tehokkaasti paikalla mahdollisesti olleen kulttuurikerroksen sekä liikuttaneet löytöjä alkuperäisiltä paikoiltaan.

Saaren etelärannalta ei koekuopituksen perusteella ole tavattavissa laaja-alaisia merkkejä kivikauden asutuksesta. Alueen vähäiset löydöt eivät ilmeisesti liity suoraan kiinteään muinaisjäännökseen vaan ovat luonteeltaan irrallisia.

Yli-Iissä 26.9.2005

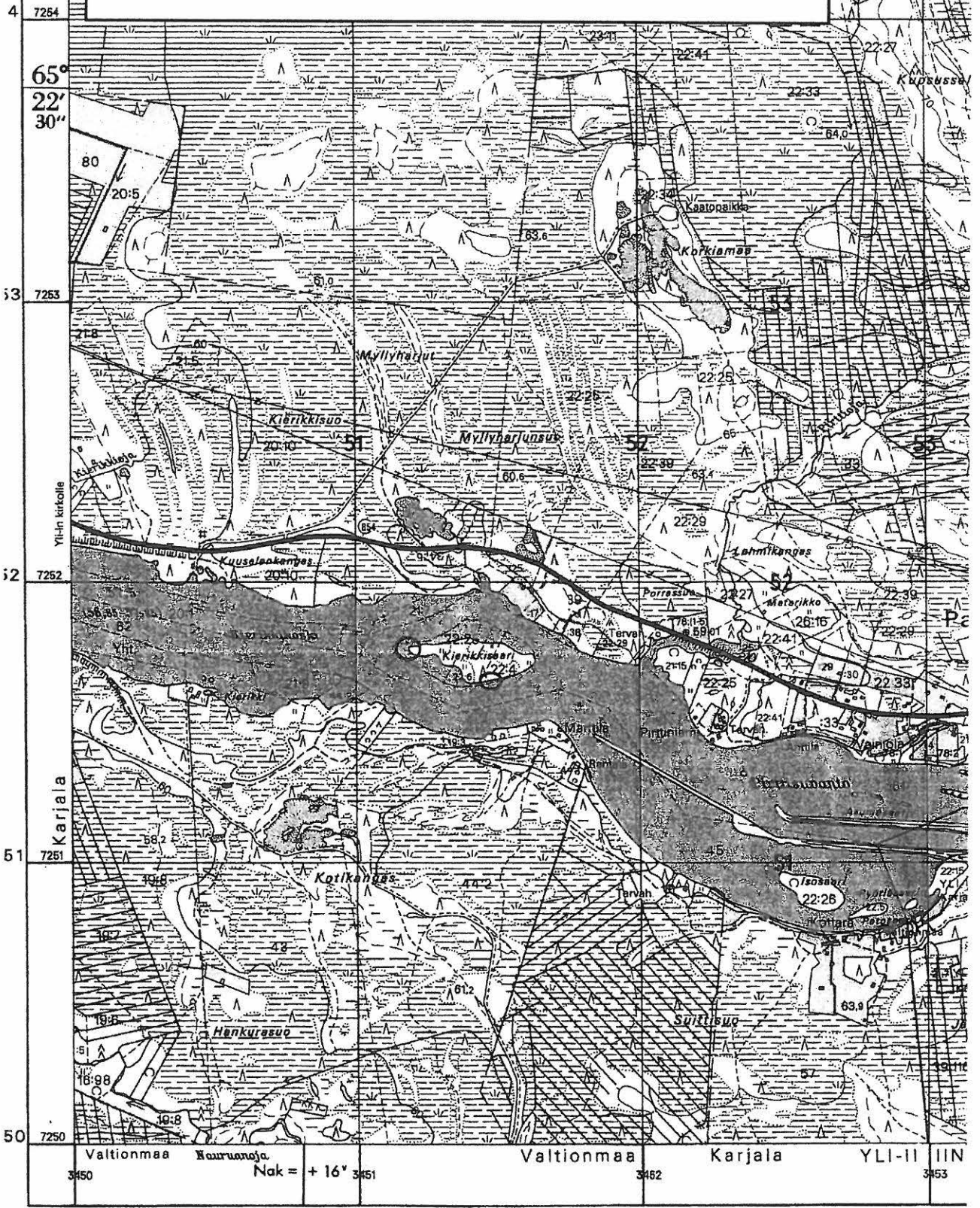
Sini Annala

Sami Viljanmaa

Peruskarttaote 3512 10 PAHKAKOSKI
Mittakaava 1:20 000

Kivikautinen asuinpaikka Yli-Ii (9) Kierikkisaari ja
Kierikkisaaren eteläosan koekuopitettu alue merkitty
karttaan ympyröillä.

KIERIKKIKESKUS
Yli-li (9) Kierikkisaari, 10.-11.8.2005
Pintapöiminnassa tavatut löydöt
Levintäkartta, mittakaava 1:200
Kartoitus: Sini Annala & Sami Viljanmaa
Puhtaaksi piirtänyt: Sami Viljanmaa

- Kvartsi-iskos
- Y Kvartsiydin
- × Palanut luu
- K Kiviesineen katkelma

Varjostetulta alueelta yhteensä 58 kvartsi-iskosta, osa vesiseulonnasta

Samasta kohdasta palaneiden luiden kanssa 5 kvartsi-iskosta

Samasta kohdasta ytimen kanssa seitsemän kvartsi-iskosta

Halkaisijaltaan noin metrin laajuisen alueen vesiseulonnasta 21 kvartsi-iskosta ja palanut luu

Halkaisijaltaan noin metrin laajuisen alueen vesiseulonnasta kaksi kvartsi-iskosta

Kierikkisaaren länsipään rantaviiva, muuttuu jatkuvasti patoaltaan vedenkorkeuden vaihteluiden kuluttaessa rantapenkkää

Halkaisijaltaan noin metrin laajuisen alueen vesiseulonnasta rantapenkan vierestä 6 kvartsi-iskosta ja palanut luu

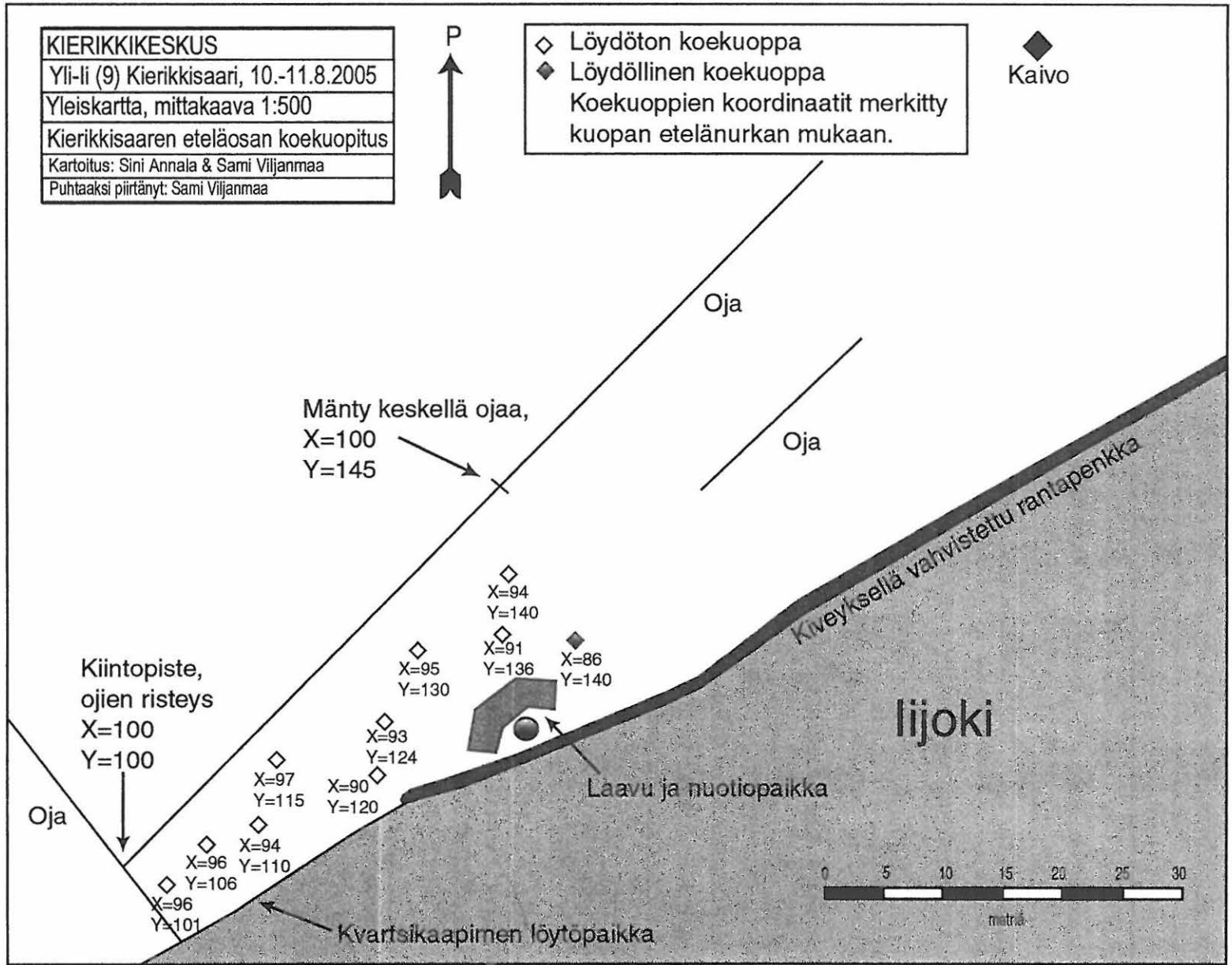
Lepän kannon ja puupaalun välille mitattu 30 metrin pituinen itä-länsi -suuntainen linja

Lepän kannosta 30 metriä länteen patoaltaan pohjaan lyöty puupaalu

Kiintopisteenä lepän kanto Kierikkisaaren äärimmäisessä länsikärjessä

Halkaisijaltaan noin metrin laajuisen alueen vesiseulonnasta rantapenkan vierestä kaksi kvartsi-iskosta

Kuva 1. Vesiseulontaa Kierikkisaaren länsipään rantavedessä. Seulomassa Säköylän lukion oppilaita sekä Oulun yliopiston yleisen arkeologian jatko-opiskelija Samuel Vaneckhout. Kuva Kierikkikeskuksen arkistossa.

Kuva 2. Koekuoppaa kaivetaan Kierikkisaaren eteläosassa. Kaivamassa Säköylän lukion oppilaita. Kuva Kierikkikeskuksen arkistossa.